

Vysoká škola ekonomická v Praze

Národohospodářská fakulta

Hlavní specializace: Národní hospodářství

VLIV KORUPCE NA HDP

bakalářská práce

Autor:	Michaela Kosičová
Vedoucí práce:	Ing. Jiří Rotschedl
Rok:	2014

Chtěla bych poděkovat všem mým milovaným, mým přátelům, rodině, a především mému obětavému příteli. Za podporu a trpělivost nejen při vytváření práce, ale během celého studia. Můj úspěch bude i vaše zásluha.

Prohlašuji na svou čest, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a s použitím uvedené literatury.

.....

V Praze dne 18. 8. 2014

Abstrakt

Tématem práce je především vztah korupce a hrubého domácího produktu v prostoru Evropské unie. Cílem práce je zjistit směr působení korupce na HDP, přičemž stanovená hypotéza hovoří o negativním vlivu. V rámci teoretické části je analyzován pojem korupce, její definice, příčiny a rozdělení a je také provedena literární rešerše problematiky vztahu korupce a hospodářského růstu. V praktické části je provedena ekonometrická analýza potvrzující negativní vliv korupce na hrubý domácí produkt. Dále je také prozkoumán vliv korupce v rozdílném ekonomickém prostředí. V závěru jsou shrnuty veškeré poznatky z práce a je navrženo řešení problému korupce.

Klíčová slova

korupce, hrubý domácí produkt, index vnímání korupce, Evropská unie

JEL klasifikace

D73, O17, O40, O52

Abstract

This paper deals with the relationship between corruption and gross domestic product in the territory of the European Union. The aim is to determine the direction of the effect of corruption on GDP. Setting hypothesis talks about the negative impact. The theoretical part analyzes the concept of corruption, its definition, causes and distribution and there is also a literature review focusing on the relationship of corruption and economic growth. In the practical part the econometric analysis confirms the negative impact of corruption on gross domestic product. Also the influence of corruption in different economic environments was examined. The conclusion summarizes all the knowledge of the work and it solves the problem of corruption.

Key words

Corruption, great domestic product, corruption perception index, the European Union

JEL classification

D73, O17, O40, O52

Úvod.....	5
1 Teoretická část.....	7
1.1 Definice korupce.....	7
1.2 Rozdělení korupce	8
1.3 Příčiny korupce.....	11
1.3.1 Přímé faktory.....	12
1.3.2 Nepřímé faktory.....	13
1.4 Subjekty zabývající se korupcí	14
1.4.1 Světová banka.....	14
1.4.2 Transparency International	15
1.4.3 Nadační fond proti korupci	16
1.4.4 Růžový panter.....	16
1.4.5 Rekonstrukce státu.....	16
1.5 Index vnímání korupce	17
1.5.1 Další možnosti měření korupce	18
1.6 Předchozí výzkum	20
2 Analytická část.....	23
2.1 Charakteristika zkoumané oblasti.....	23
2.2 Metodologie.....	27
2.3 Data a použité proměnné	28
2.4 Ekonometrická analýza.....	30
2.4.1 Statistická a ekonometrická verifikace	31
2.4.2 Kontrolní model.....	32
2.4.3 Statistická a ekonomická verifikace kontrolního modelu	33
2.5 Diskuze výsledků.....	33
2.6 Pozitivní důsledky korupce?	34
Závěr.....	35
Seznam zkratek	36
Seznam tabulek.....	37
Použitá literatura.....	38
Internetové zdroje	39
Přílohy	41

Úvod

V posledních letech se můžeme s pojmem korupce setkat stále častěji, ať už v běžně dostupném tisku či v odborné literatuře. Tento jev lze hodnotit pozitivně, ale samozřejmě také negativně. Pozitivně lze o korupci hovořit zejména v souvislosti s urychlením zdlouhavých a neefektivních administrativních procesů. Naopak negativně lze korupci vymezit především jako příčinu ne hospodárného nakládání s veřejnými prostředky, deformace hospodářské soutěže či nadbytečných transakčních nákladů při podnikání.

Cílem práce je zjistit směr působení korupce na HDP, jež je vyjádřené v Purchasing Power Parity (dále jen PPP). Pro tyto účely si stanovuji hypotézu, v níž předpokládám, že korupce ovlivňuje HDP negativně. Důvodů, proč se domnívám, že vliv korupce bude negativní, je několik. Snižuje kvality produktů a veřejných projektů, narušuje poskytování veřejných statků a služeb, dochází ke snížení firemních prostředků na budoucí investice, vyvolává zvýšené transakční náklady, nejistotu a riziko, narušuje funkci trhu, ovlivňuje zahraniční obchod apod.

Jednu z prvních studií na toto téma s názvem *Corruption and Growth* zpracoval Paulo Mauro (1995). Právě na jeho studii je založena tato práce. Avšak na rozdíl od ní se budeme věnovat pouze území Evropské unie (dále jen EU). Ověření hypotézy o negativním vlivu korupce na HDP je provedeno za pomoci ekonometrického modelu. K jeho sestavení je využito data set čítající 382 pozorování ze všech 28 zemí EU z let 1996 – 2013. Vysvětlovanou proměnnou je HDP a vysvětlující proměnnou je index vnímání korupce (Corruption Perceptions Index, dále jen CPI), jež vydává mezinárodní organizace Transparency International. Jako kontrolní proměnné jsou do analýzy zařazeny vybrané determinanty HDP: vládní výdaje, spotřeba domácností, přímé zahraniční investice, čistý vývoz, index ekonomické svobody a počet vysokoškolsky vzdělaných lidí.

První, teoretická část, je věnována samotnému jevu korupce – jeho popisu, definici, rozdělení a příčinám. Zmíněny jsou také subjekty, které se korupcí a bojem proti ní zabývají. Důkladně je také probrán CPI, který je stěžejní proměnnou této analýzy.

Analytická část čtenáře nejprve seznámí s oblastí, která bude analyzována. Následně se zaměřuje na metodu modelu a seznamuje s použitými daty, poté se již bude

věnovat samotné ekonometrické analýze, rozboru jejích výsledků a vysvětlení negativního vlivu korupce.

Na závěr ekonometrické části jsou také shrnuty argumenty podporující pozitivní vliv korupce a poukázání na jejich nedostatky.

V závěru pak práce čtenáři nabízí shrnutí veškerých poznatků a předkládá doporučení pro možná řešení problému s korupcí.

1 Teoretická část

1.1 Definice korupce

S pojmem korupce se za poslední dvě dekády setkáváme stále častěji, její definování je však velmi obtížné. V obecném pojetí je korupce vnímána negativně - jako uplácení subjektů, jimž byla svěřena moc, a kteří ji využívají k osobnímu prospěchu. Samotné slovo korupce pochází z latinského slova *rumpere*, které má význam zlomit, přetřhnout, rozlomit. Z toho odvozený latinský výraz *corruptus* vyjadřuje podstatu korupce - zlomení člověka a jeho morálky, změnu jeho zásad a názorů.

Obtížnost definování korupce je mimo jiné způsobena také tím, že se právní úprava v jednotlivých zemích liší, což činí mezistátní srovnávání značně problematické. I když je výskyt korupce často sankcionován zákonem, trestní zákoník České republiky pojem korupce nezná¹. Podle trestního zákoníku ČR je trestným činem přijetí úplatku, pokud subjekt sám nebo prostřednictvím jiného v souvislosti s obstaráváním věci obecného zájmu či v souvislosti s podnikáním pro sebe nebo pro jiného přijme či si dá slíbit úplatek, nebo úplatek žádá.

Mezinárodní organizace Transparency International definuje korupci jako zneužití pravomocí za účelem získání nezaslouženého osobního prospěchu. Jde o takové jednání, při kterém se lidé nedovoleně a nezákonně obohacují prostřednictvím zneužívání pravomocí, které jim byly svěřeny (TI, 2014).

Dále podle ministerstva vnitra České republiky (dále jen MVČR) se korupcí rozumí „*vztah mezi dvěma subjekty, ať už jednotlivci nebo institucemi, z nichž jeden nabízí a většinou i poskytuje druhému určitou formu odměny za poskytnutí či příslib neoprávněné výhody. Druhý pak očekává, že za tuto poskytnutou výhodu mu bude slíbená materiální či nemateriální odměna poskytnuta.*“ (MVČR, 2014).

Při samotném aktu korupce tedy vystupují dvě postavy: korumpující a korumpovaný. Korumpující nabízí určitou formu odměny za poskytnutí neoprávněné

¹ Můžeme v něm ale nalézt znaky korupce (především pak souvisejícího pojmu *úplatkářství*) v zákonu č. 40/2009 Sb., v druhé části, hlava X nazvaná „Trestné činy proti pořádku ve veřejných věcech“, a to zejména v díle 3 „Úplatkářství“.

výhody a korumpovaný tuto výhodu poskytuje, za což očekává patřičnou odměnu. Z definic i zákoníku můžeme vyvodit, že základním kamenem korupce je zneužití svěřené moci. Korumpovaný v takovém případě nejedná nestranně, ale proti morálním zásadám a svým závazkům. Problém nastává mimo jiné tehdy, pokud zde existuje ještě třetí osoba, která je touto dohodou poškozována.

1.2 Rozdělení korupce

Korupce se může vyskytovat ve vztahu soukromá osoba – veřejný činitel, ale také ve vztahu dvou soukromých osob. Korupcí je také zasažen konkurenční boj v drobném a středním podnikání a komplikuje tak působení tržních mechanismů. V soukromém sektoru jsou případy korupce řešeny převážně obchodním zákoníkem a opatření mohou být součástí pracovních smluv. Pokud se jedná o závažnou formu korupce, může být postižena i trestním právem podle zákona.

Důsledkem korupce ve veřejném sektoru je, že veřejné instituce přestávají sloužit veřejnému zájmu a stávají se platformou pro sledování soukromých zájmů. Rozhodování činitele se přestává řídit obecně závaznými pravidly a na místo toho poskytuje výhody na základě kupní síly jednotlivých klientů (Štička, 2008).

Typologii korupce ve veřejné správě ukazuje Tabulka 1, kde je korupce rozdělena především podle nebezpečí pro společnost.

Tabulka 1: Typologie korupce

Malá administrativní korupce	
a)	Podplácení úředníků
b)	Záměrně nepřehledná regulace, zatemňování pravidel, špatná organizace
c)	Zneužívání pravomocí vyplývajících z dozorové činnosti veřejné správy
Zneužívání veřejných zájmů	
a)	Zpronevěra veřejných zdrojů
b)	Nehospodárné využívání veřejných zdrojů
c)	Soukromý prospěch z privatizace
d)	Zneužívání úřední moci při udělování veřejných zakázek
e)	Nepotismus, klientelismus, případně „prodej“ pozic

Zdroj: Štička 2008 (upraveno)

V případě *malé administrativní korupce* jde o drobnou korupci, jako je podplácení veřejných úředníků, dopravní policie, úplatky ve sportu nebo jiné drobné služby, jež jsou zpravidla činěny pro obejití předepsaných oficiálních pravidel. Problémem tohoto typu korupce je zejména obtížné dokazování, její dopady na společnost však nejsou velké. Podplácení může být iniciováno jak soukromými subjekty, tak i samotnými úředníky. Účelem administrativní korupce bývá ovlivnění implementace zákonů a pravidel. Její příčinou bývají často nadměrné či nepřehledné regulace nebo pravidla, kvůli kterým subjekty hledají schůdnější cesty pro řešení jejich záležitostí, většinou právě pomocí úplatků.

Zneužívání veřejných zájmů naopak vytváří podmínky pro organizovanou formu korupce a děje se ve větším měřítku, což může vést k *nehospodárnému využívání veřejných zdrojů*. Tomu by měl zabránit například nový zákon o Registru smluv, který nyní čeká ve sněmovně ČR na schválení. Zákon by dal státu, krajům, obcím a firmám pod ně spadajícím za povinnost zveřejňovat veškeré uzavřené smlouvy v centrálním registru. Bez zveřejnění by smlouvy nemohly nabýt platnosti. V rámci Evropské unie registr smluv funguje na obdobném principu například také v Británii nebo na Slovensku.

Jedním z typů korupce je také *soukromý prospěch z privatizace*. Privatizace se stala klíčovou součástí transformačních programů po pádu komunistických režimů. Jejím hlavním cílem bylo převést vlastnická práva na soukromé osoby. Pokud však právo na zisk podniku a právo měnit formu vlastnictví připadá dvěma různým subjektům, je velmi pravděpodobné, že budou sledovat odlišné cíle, čímž dojde k neefektivnímu přerozdělení. Tuto situaci modelovali Shleifer, Vishny a Boycko (1996). Vycházeli z předpokladu, že státní podniky jsou neefektivní, protože se věnují spíše politickým cílům a svým preferencím (maximalizace šance na znovuzvolení) než maximalizace zisku podniku.

Nebezpečí hrozí také při *zneužívání veřejné moci při udělování veřejných zakázek*. Veřejné zakázky jsou nákupem zboží a služeb z veřejných prostředků. Základem pro pravidla, kterými se celý proces zadávacího procesu řídí, je efektivnost a hospodárnost při vynakládání veřejných prostředků, transparentnost a nediskriminace. Nedodržování těchto pravidel vytváří silné korupční příležitosti, prostor pro manipulaci a obcházení pravidel a zákonů. Střetávají se tu také odlišné zájmy soukromých a veřejných subjektů, navíc je ve hře velké množství veřejných peněz. Důsledkem korupčního chování jsou

pak předražené zakázky, nevhodné nakládání s veřejnými prostředky, méně kvalitní služby a v neposlední řadě také snížení důvěry ve veřejnou správu.

Od roku 1994 vydal parlament České republiky celkem tři zákony související se zadáváním veřejných zakázek:

- zákon č. 199/1994 Sb.,
- zákon č. 40/2004 Sb.,
- zákon č. 137/2006 Sb.

Zákon z roku 1994 byl často terčem kritiky ze strany Evropské unie i ze stran nevládních organizací, protože se veřejné zakázky pod taktovkou tohoto zákona hůře kontrolovaly. A tak se vstupem České republiky do Evropské unie přišla změna v zákonu, platná od roku 2004, která měla tyto problémy eliminovat.

Od 1. července 2006 je účinný zcela nový zákon, který přinesl spíše upřesnění některých nejasných otázek, jejichž výklad byl obtížný. V českém prostředí je největším problémem netransparentnost veřejných zakázek, což má velmi často za následek jejich předražení.

V případě posledního bodu rozdělení korupce (II. e), tj. *nepotismu, klientelismu a prodeji pozic*, mluvíme o zvýhodnění určité skupiny lidí osobami, kterým byl svěřen výkon veřejné moci. Klientelismus vede k tomu, že rozdělování statků probíhá na základě známostí a protekcí a nikoliv podle pravidel trhu. U nepotismu vzniká síť osobních kontaktů a vazeb, čímž se rozšiřuje vliv jedince na společenské úrovni. Nemusí jít vždy jen o materiální výhody, může se jednat také o prestiž, společenské postavení či jiné nemajetné výhody (Štička, 2008). Obě tyto formy korupce lze špatně odhalit, neboť se jejich účinnost projevuje až v dlouhém časovém období. Největší hrozbu představuje pozdější přetrvávání v politické sféře, z čehož se může vyvinout problém převzetí státu soukromými subjekty, tzv. *state capture*². Mezi projevy tohoto jevu se například řadí:

- formování koluzivních sítí, které omezují politickou soutěž,
- kontrola veřejných institucí pro soukromý prospěch nebo trestnou činnost,
- podkopání svobodných voleb skrytou reklamou s neprůhledným financováním kampaní,
- zneužití legislativní moci,

² Pojem *state capture* však neřadíme na stranu malé ani velké korupce, ale řadíme jej mezi toto rozdělení.

- korupce v soudních řízeních,
- zneužití auditu, vyšetřování a dozoru,
- užívání kompromitujících materiálů pro politické vydírání a nátlak,
- korupce médií.

Za činnosti hraničící s korupcí považujeme lobbying nebo střet zájmů. Za korupci se sice tyto jevy nepovažují, ale vytvářejí pro ni velmi vhodné prostředí.

Střet zájmů nastává tehdy, pokud se výkon funkce či zaměstnání může dostat či přímo dostává do rozporu s osobními zájmy zaměstnance, přičemž se nemusí vždy jednat pouze o veřejné subjekty. Samotný střet zájmu se za korupci nepovažuje, při jeho existenci se však zvyšuje pravděpodobnost korupčního chování a zvyšuje se nedůvěra.

Lobbyingem se rozumí prosazování zájmů určité skupiny v rámci politického procesu, tedy při schvalování legislativy. Je považován za legitimní činnost, protože přizpůsobení legislativy je přirozeným zájmem firem a nátlakových skupin. Sám o sobě tedy špatný není, existuje při něm ale vysoké riziko, že se pracovní metodou lobbistů objeví různé formy korupce. Aby se těmto negativním vlivům zabránilo, existuje snaha nastavit pravidla, která by učinila lobbying průhlednějším a více kontrolovaným. Jde například o povinnost registrace profesionálních lobbistů, oznamování jejich příjmů a také zdrojů těchto příjmů (Štíčka, 2008).

1.3 Příčiny korupce

Obecně uznávaný názor týkající se příčin korupce je ten, že zdrojem korupce je lidská touha po zisku, kariéře, společenské prestiži, úspěchu, penězích. Tomu napovídá i české přísloví „*příležitost dělá zloděje*“, podle kterého by bez příležitostí nebylo korupční chování ani korupce. K těmto příležitostem dochází především tehdy, je-li osobě svěřena pravomoc, obzvláště pokud v rámci této pravomoci rozhoduje o rozdělování určitých statků (Frič, 1999). Svou roli však hraje také prostředí. Pokud jsou administrativní procesy složité a zdlouhavé, narůstá také snaha o korupční jednání.

Problematikou korupce a jejích příčin se zabývá také teorie veřejné volby. Vychází z předpokladu, že každý člověk ve své egoistické povaze maximalizuje svůj vlastní zájem.

Literatury, která se zabývá příčinami korupce, je nepřehledné množství. Například de Graaf (2007) se zabýval příčinami korupce pouze ve východních, ekonomicky vyspělých, zemích. Oproti tomu Tavits (2005) se na příčiny korupce díval pouze na

mikroekonomické úrovni, jako na individuální důvody jednotlivců předávat či přijímat úplatek. Práce rozděluje příčiny korupce na přímé a nepřímé faktory podle Tanziho (1998), neboť se díky jejich komplexnosti ke stávající studii hodí nejvíce.

1.3.1 Přímé faktory

Mezi nejvýznamnější faktory podněcující korupci bezesporu patří *regulace*. Ta je často využívána při napravování tržních selhání. Pokud chtějí subjekty pro svou činnost licenci či povolení, často takovým regulacím podléhají. Důvodem může být také snížení nákladů v podobě času. To však úředníkům dává příležitosti k vyžadování úplatků.

Druhým faktorem je *povaha daňového systému*. Pokud jsou daně založeny na přehledném právním zákonu, jsou účastníci daňového systému ke korupci mnohem méně náchylní. Tanzi (1998) ve své práci uvádí vlastnosti daňového systému, které mohou ke korupční aktivitě vést:

- špatně definovaná práva, která jsou vyložitelná různými způsoby, a daňoví poplatníci potřebují při jejich plnění pomoc,
- placení daní vyžaduje kontakty mezi daňovým poplatníkem a správcem daně,
- mzda správce daně je nízká,
- korupční jednání správce daně je přehlíženo, špatně se odhaluje, případné potrestání je velmi nízké,
- administrátorské procesy nemají dostatečnou transparentnost a nejsou dostatečně monitorovány (jedná se například o kritéria pro výběr daňových poplatníků, u kterých bude provedena kontrola),
- správce daně má diskreční pravomoci při důležitých rozhodnutích (stanovení daňové povinnosti, výběr auditů, atd.),
- kontrola úředníků ze strany státu je velmi nízká.

Dalším faktorem ovlivňující korupci je *rozhodování o veřejných výdajích*, a to na třech úrovních. Vysoký stupeň korupce je možné sledovat v investičních projektech, a to kvůli diskreční pravomoci vysokých úředníků. Z podobného důvodu se korupce vyskytuje také u výdajů na veřejné zakázky. V mnoha zemích jsou běžné

mimorozpočtové účty, které však podléhají menší kontrole, než položky nacházející se v rozpočtu.

Jako čtvrtý faktor Tanzi uvádí *poskytování zboží a služeb za netržní ceny*. V tomto případě mluvíme například o trzích s elektrickou energií, vodou, bydlením, zdravotnictvím, vzděláním apod. Někdy se stává, že může na trhu nastat převis poptávky nad nabídkou, což může vést k zavádění opatření, jakými jsou například pořadníky nebo přidělový systém. Pokud chce zákazník zboží nebo službu získat přednostně, má příležitost k uplácení veřejných činitelů, kteří mají v této oblasti pravomoci. Stejně tak může onen veřejný činitel o „protislužbu“ za poskytnutí zboží požádat.

Předposledním přímým faktorem jsou *další diskreční pravomoci veřejných činitelů*. Často se ocitají v postavení, kdy se mají rozhodovat o důležitých rozhodnutích, kde může hrát korupce důležitou roli. Mimo oblasti, které jsou zmíněny výše, jsou to především:

- poskytování daňových pobídek,
- rozhodnutí o využitelnosti soukromých pozemků (orná versus zemědělská půda), a tím i o jejich ceně,
- rozhodnutí o možnosti využití státních pozemků (těžba dřeva či nerostných surovin),
- rozhodnutí schvalující velké zahraniční investice (často jsou prováděny v souvislosti s tuzemským zájmem),
- rozhodnutí o prodeji veřejných aktiv, často jsou to práva na přírodní zdroje,
- rozhodnutí o privatizaci státních podniků, a podmínkách, které tento proces doprovázejí,
- rozhodnutí udělující monopolní postavení konkrétním dovozním, vývozním či domácím aktivitám.

Jako poslední faktor se jeví *financování politických stran*. Pokud veřejné zdroje nejsou k dispozici pro činnost politických stran, musí si sehnat prostředky odjinud. Mohou se tak dostat pod tlak ze strany svých sponzorů.

1.3.2 Nepřímé faktory

Vedle faktorů, které korupci ovlivňují přímo, existují také faktory, které ke korupci přispívají nepřímo. V této sekci je rovněž využíváno Tanziho rozdělení.

Kvalita byrokracie je v rámci zemí velmi rozdílná. Ve společnostech, ve kterých se pracovníci veřejného sektoru těší větší úctě, jsou tito zaměstnanci mnohem méně náchylní ke korupčnímu jednání. Stejně tomu je i v prostředí, ve kterém při najímání pracovníků není dán prostor protekci a politické motivaci.

Mezi *velikostí mezd ve veřejném sektoru* a sklonem ke korupci je mnoha studiemi ověřený negativní vztah. I zde však existují výjimky. Někteří úředníci mohou být snadno podplatitelní nezávisle na výši jejich mzdy, a to kvůli jejich psychologickému profilu. Úplatky se však mohou s velikostí mzdy i zvyšovat, a to kvůli kompenzaci potenciálních nákladů z postihu.

Třetím faktorem, který Tanzi popisuje, je *systém sankcí*. Princip je prostý, čím tvrdší trest na korupčníka dopadne, tím menší bude mít zájem se na korupci podílet. Ze stejného principu, jako u velikostí mezd, se však korupční požadavky úředníků mohou zvyšovat. Částečně je to také způsobeno velkým rozdílem mezi právně stanovenými sankcemi a těmi, které jsou skutečně uloženy.

Obdobně to platí i v případě *institucionální kontroly* - dostatečný a efektivní institucionální dohled a jasně specifikovaná pravidla mohou korupčníky odradit.

V mnoha zemích je to právě nedostatečná *transparentnost pravidel a zákona*, která vytváří mnoho příležitostí pro korupci. Pravidla jsou často zmatená či nejasná, občas se změni bez vědomí veřejnosti, mohou být interpretovány několika způsoby. Mezi úspěšné země, kterým se tyto nedostatky daří odstraňovat, patří například Nový Zéland.

Jako poslední nepřímý faktor Tanzi uvádí *příkladnost vedoucích autorit*. Pokud se zapojují do korupčního jednání, nebo takové jednání tolerují, nelze očekávat, že se úředníci veřejné správy budou chovat rozdílně.

1.4 Subjekty zabývající se korupcí

1.4.1 Světová banka

Světová banka (World Bank, dále jen WB) byla založena v roce 1944 s posláním poskytovat pomoc při obnově hospodářství po válce, podporovat rozvoj soukromých zahraničních investic a poskytovat záruky. Od sedmdesátých let minulého století zaměřila svou pozornost na rozvojové země po celém světě. WB jim podporuje širokou škálu investic v mnoha oblastech (vzdělávání, zdravotnictví, veřejná správa,

zemědělství, péče o životní prostředí atd.). Od svého založení se z jedné instituce rozrostla na celkový počet pěti institucí, které jsou vzájemně úzce propojeny:

1. Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj
(International Bank for Reconstruction and Development IBRD),
2. Mezinárodní asociace pro rozvoj
International Development Association (IDA),
3. Mezinárodní finanční korporace
International Finance Corporation (IFC),
4. Multilaterální agentura pro investiční záruky
Multilateral Investment Guarantee Agency (MIGA),
5. Mezinárodní středisko pro řešení sporů z investic
International Centre for Settlement of Investment Disputes (ICSID).

Jedním z programů WB je právě také potírání korupce. Vypracovala několik průzkumů a reforem zaměřených na korupci, její potírání, měření, způsoby odhalování apod. Dává si za úkol zvýšit transparentnost při rozhodování ve veřejném sektoru a zvýšení odpovědnosti sektoru soukromého potvrzením práv věřitelů a akcionářů (World Bank, 2014).

1.4.2 Transparency International

Transparency International je nevládní neziskovou organizací. Byla založena v roce 1993 a nyní působí ve více než 100 zemích, včetně České republiky. Jejím cílem je mapovat stav korupce a aktivně přispívat k jejímu omezení. Mezi nástroje TI patří mimo jiné podpora právní úpravy a zvyšování povědomí o korupci. Snaží se ji omezit jak na straně nabídky, tak i na straně poptávky.

Mezi nejvýznamnější činnosti organizace bezesporu patří rozsáhlé výzkumy, na základě kterých je dnes měřena korupce, známým je např. index vnímání korupce, který řadí země na základě vnímání zkorumpovanosti dané země. Vzhledem k tomu, že CPI je hlavní vysvětlující proměnnou, věnuje se mu tato práce v kapitole 1.6.

Dalším měřítkem korupce sestaveným TI, je globální barometr korupce (Global Corruption Barometer, dále jen GCB), což je průzkum veřejného mínění ohledně otázek korupce. Zkoumá také osobní zkušenosti s korupčním jednáním. Výsledky GCB byly

poprvé zveřejněny v roce 2003. Jedná se o jeden z nejrozsáhlejších výzkumů prováděný ve více než 100 000 domácností v rámci 100 zemí.

Třetím ukazatelem, který Transparency International vydává, je index plátců korupce (Bribe Payers Index, dále jen BPI). Byl zaveden v roce 1999. Důvodem bylo to, že CPI neodráží odpovědnost zemí jakožto exportérů za šíření mezinárodní korupce. Proto BPI seřazuje exportující země světa podle sklonu k uplácení. Udává pravděpodobnost, s jakou se obchodní partneři zemí zapojují do korupce v souvislosti s jejich obchodní činností v zemích respondentů (TI, 2014).

Transparency International má také svou českou pobočku Transparency International – Česká republika (dále jen TIC). Tato nezisková organizace si klade za úkol mapovat míru korupce v České republice a přispívat k jejímu omezování. Mezi prostředky k dosažení tohoto cíle patří prosazování systémových změn ve veřejné správě, legislativě a soukromém sektoru. Nabízí také právní a vzdělávací služby. Stejně jako u TI však nemá přímý vliv na tvorbu legislativních norem a zákonů (TIC, 2014).

1.4.3 Nadační fond proti korupci

Nadační fond proti korupci (dále jen NFPK) je česká nestátní nadace, který byla na počátku roku 2011 založena Karlem Janečkem, Stanislavem Bernardem a Janem Krausem. Za cíl si klade boj proti korupci v České republice, jejich vizí je *„stav, kdy bude společnost vnímat korupci jako zločin a podle toho také bude ke korupčníkům přistupovat“* (NFPK, 2014).

1.4.4 Růžový panter

Růžový panter funguje od roku 2002 jako občanské sdružení zabývající se korupcí ve veřejné správě. Zaměřuje se na klientské vztahy, státní dotace, veřejné zakázky a zveřejňování informací. Bojuje proti korupci, monitoruje korupční prostředí a snaží se o jeho omezování. Bojuje také proti organizovanému zločinu a legalizaci výnosů z trestné činnosti.

1.4.5 Rekonstrukce státu

Projekt Rekonstrukce státu je společný program poslanců, senátorů, byznysmenů, renomovaných expertů, protikorupčních organizací (včetně TI), komor a svazů, který má devět cílů v podobě protikorupčních zákonů. Mimo jiné například elektronická majetková přiznání politiků, smlouvy státu a veřejných institucí dostupné na internetu,

přijetí novelizované podoby zákona o státní službě³, průhledný legislativní proces a odstranění tzv. přílepků, rozšíření pravomocí Nejvyššího kontrolního úřadu atd.

1.5 Index vnímání korupce

Pro analýzu je v této práci nejdůležitější proměnnou index vnímání korupce, neboli Corruption Perception Index. Tento index je nejčastěji používaným ukazatelem korupce na světě. Patří mezi tzv. složené indexy.

Seřazuje země na základě toho, jak je vnímána zkorumpovanost veřejného sektoru. Jedná se o kombinace různých průzkumů, shromážděných z různých renomovaných institucí. Každoročně jej vydává Transparency International, mezinárodní nezisková nevládní organizace, která sdružuje více než 100 zemí. Poprvé byl index sestaven v roce 1995 ve 41 zemích. O rok později se přidalo dalších 13 zemí, a to včetně České republiky. V roce 2013 byl index sestaven již pro 175 zemí. Respondenty jsou experti a analytici, kteří jsou schopni porovnat zkušenosti z dané země a také je posoudit. V České republice vychází dlouhodobě nejhůře ve srovnání politické strany a politika celkově, což má negativní dopad na fungování veřejné správy.

CPI je agregovaný indikátor, který kombinuje informace o korupci z různých zdrojů pro objektivnější porovnávání zemí. V roce 2013 je index vypočten s použitím 13 různých datových zdrojů z 12 různých institucí, které zachycují vnímání korupce za poslední dva roky

Index vnímání korupce je počítán v následujících třech krocích⁴:

- 1) výběr zdroje dat⁵,
- 2) standardizace datových zdrojů,
- 3) spočtení průměru.

³ V českém právním řádu služební zákon existuje od roku 2002, doposud však nevstoupil v účinnost. V rámci EU je ČR jediná země, která profesionální státní službu nemá. Dosavadní politizace veřejné správy má za následek nefunkčnost základních mechanismů zajištění nezávislosti státních úředníků na zástupcích samospráv.

⁴ Podle metodiky výpočtu CPI za rok 2013.

⁵ Seznam zdrojů dat za rok 2013 je uveden v příloze

Add 1: Každý zdroj dat, který se pro konstrukci indexu využívá, musí splňovat následující kritéria:

- kvantifikuje vnímání korupce ve veřejném sektoru,
- je založen na spolehlivé a platné metodice, která dokáže řadit více zemí ve stejném měřítku,
- výzkum provádí důvěryhodné instituce a bude se pravidelně opakovat,
- umožňuje dostatečné rozlišování jednotlivých zemí.

Add 2: Standardizace probíhá na stupnici od 0 do 100, kde 0 se rovná nejvyšší úrovni vnímané korupce a 100 se rovná nejnižší úrovni.

Add 3: Aby byla země součástí žebříčku, musí se v zemi nacházet alespoň tři ze všech datových zdrojů. Konečná hodnota CPI se určí průměrem všech standardizovaných hodnot, které jsou v dané zemi dostupné. Hodnoty CPI za rok 2013 v jednotlivých zemích Evropské unie zobrazuje tabulka č. 2 na samostatné straně 21.

1.5.1 Další možnosti měření korupce

Vzhledem k povaze korupce je její měření velmi obtížná záležitost. Měření korupce lze v zásadě rozdělit na kvalitativní a kvantitativní. Kvalitativním měřením rozumíme sociologické průzkumy, kde výsledkem není jednoznačný číselný ukazatel, ale pouze jistá tvrzení. Kvalitativní metodě měření se Transparency International také věnuje. Zajímá se především o názor lidí, zda je podle jejich názoru boj vlády s korupcí úspěšný, či zda mají pocit, že míra korupce v posledních letech klesala či naopak vzrostla (Transparenci International, 2014). Tyto sociologické průzkumy však nejsou příliš komparativní, neboť sociální prostředí se napříč regiony liší, což pouhá procenta nereflektují.

Kvalitativní měření si dává za úkol převést výsledky kvalitativních průzkumů do podoby indexů, které je možné srovnávat jak mezinárodně, tak i meziročně. Mezi nejznámější kvalitativní indexy patří například Globální barometr korupce. Jak je již řečeno v kapitole 1.4.2, zabývá se názory veřejnosti na otázky korupce a zkoumá osobní zkušenosti respondentů s korupčními praktikami. Průzkum odráží názor veřejnosti na vývoj korupce a na účinnost vlád v boji proti korupci. Vzhledem k velkému množství dotazovaných osob jsou výsledky bohatým zdrojem informací pro vládní činitele a jejich programová prohlášení, pro organizace, jež se podílejí na boji proti korupci, ale také pro ekonomy či zahraniční subjekty. Mezi další kvalitativní měření patří také index

Tabulka 2: CPI v zemích EU za rok 2013

Umístění	Regionální umístění	Země	Hodnota CPI 2013	90% interval spolehlivosti		Počet použitých zdrojů
				Spodní hranice	Horní hranice	
1	1	Dánsko	91	87	95	7
3	2	Finsko	89	86	92	7
3	2	Švédsko	89	95	93	7
7	4	Nizozemí	85	91	89	6
8	5	Lucembursko	83	80	86	7
11	6	Německo	80	75	85	6
12	7	Velká Británie	78	74	82	8
15	8	Belgie	75	71	79	7
21	9	Irsko	72	65	79	6
22	10	Francie	71	67	75	8
26	11	Rakousko	69	64	74	8
28	12	Estonsko	68	64	72	9
31	13	Kypr	63	57	69	5
33	14	Portugalsko	62	57	67	7
38	15	Polsko	60	56	64	10
40	16	Španělsko	59	51	69	7
43	17	Litva	57	51	63	8
43	17	Slovinsko	57	51	63	9
45	19	Malta	56	52	60	5
47	20	Maďarsko	54	48	60	10
49	21	Lotyšsko	53	47	59	8
57	22	Chorvatsko	48	43	53	9
57	22	Česká republika	48	43	53	10
61	24	Slovensko	47	39	55	8
69	25	Itálie	43	39	47	7
69	26	Rumunsko	43	38	48	9
77	27	Bulharsko	41	36	46	9
80	28	Řecko	40	33	47	7

Zdroj: Transparency International (vlastní zpracování)

plátců korupce (BPI). Tento index se od CPI znatelně liší, neboť vychází z odlišných informací a údajů a hodnotí země podle jiných kritérií. V rámci BPI nejsou státy hodnoceny jako takové, ale jednotlivá odvětví národního hospodářství, ve kterých probíhají úplatkářské aktivity.

Další možností měření korupce jsou tzv. expertní hodnocení¹ *International Country Risk Guide* (dále jen ICRG) či *Governance Matters* (dále jen GM). Jejich pohled zpravidla bývá objektivnější než pohled běžných respondentů. Vyjadřuje také větší míru ekonomického, politického a finančního rizika.

1.6 Předchozí výzkum

První názory o vlivu korupce na ekonomiku se objevily v 60. letech minulého století, věnovaly se mu například studie Leffa (1964) a Huntingtona (1968). Ti ve svých studiích uvedli, že v zemích s nízkou kvalitou veřejného sektoru může korupce snížit neefektivnosti, které jsou způsobeny rigiditou v zákonech a regulacích, a napomáhá tím ekonomickému vývoji. Leff argumentoval také tím, že obchodníci mohou díky úplatkům dostat lepší obchodní příležitosti, na které by přirozenou cestou neměli nárok. Popisuje také, jak úplatkářství zvyšuje alokační efektivnost v prostředí omezené nabídky. Jako příklad uvádí, když je množství investičních licencí menší než počet žadatelů o licenci. Konkurence tedy tlačí cenu licencí nahoru a ty jsou nakonec přiděleny firmám ochotným zaplatit nejvyšší cenu. V dlouhém období tedy benefitují nejefektivnější výrobci, kteří jsou ochotni nejvíce zaplatit. Podle Lui (1985) může korupce efektivně zkrátit čas strávený vyřizováním nejrozličnějších povolení či licencí a zvýšit tak efektivitu firem. Také Acemoglu a Verdier (1998) došli ve své práci k závěru, že zejména v rozvojových zemích nemusí korupce růst zpomalovat, ale naopak může ekonomickému růstu napomáhat.

Ne všichni autoři však byli podobného názoru. Podle Myrdala (1968) mají zkorumpovaní úředníci ve skutečnosti podněty ke způsobení větších administrativních průtahů, a to s cílem přilákat více úplatků. Úředník samotný má navíc velmi omezené možnosti, a tak o efektivně naložených úplatcích nemůže být řeč.

¹ Jedná se o studie a analýzy vyjadřující názory expertů, např. ratingové agentury, konzultanti mezinárodních institucí apod.

Rozdílné výsledky studií vztahů korupce a ekonomické výkonnosti přivedlo mnoho autorů k domněnce, že přímý vliv korupce na HDP je malý, a tak se při svých analýzách zaměřili konkrétněji na analýzu vlivu korupce na takové ekonomické veličiny, které mají přímý dopad na HDP. Například Mo (2001) ve své práci dokázal vysvětlit 88,2 % celkového nepřímého efektu korupce, kdežto přímý efekt byl vysvětlen pouze z 11,8 %.

První mezinárodní empirickou analýzu provedl Mauro v roce 1995 v článku *Corruption and Growth*. Kvantifikuje rozsah vlivu korupce a souvisejících institucionálních faktorů na ekonomický růst, přičemž tyto vztahy analyzuje v rámci Solowova modelu. Na rozdíl od Acemoglu a Verdier (1998) dochází k závěru, že korupce snižuje soukromé investice i v regionech, kde je byrokracie těžkopádná. Ve své práci také usuzuje, že rozvinuté země vykazují efektivnější instituce a podává důkaz o existenci kauzálního vztahu mezi institucionální efektivitou a ekonomickým růstem, přičemž hlavním transmisním kanálem je úroková míra.

Na Maura navazovalo mnoho dalších autorů. Stejně jako jemu, i dalším se podařilo empiricky dokázat negativní efekt byrokracie, potažmo korupce, na hospodářský růst. S dlouhodobými mírami růstu HDP pracuje také již zmiňovaný Mo (2001). Ve své práci nazvané *Corruption and Economic Growth* odhaduje přímý dopad korupce, i nepřímý přes různé transmisní kanály (investice, politická nestabilita, lidský kapitál apod.), přes které může korupce ovlivnit ekonomický růst. Mo při regresní analýze používá CPI. Jeho analýza dokazuje, že vzrůst CPI o jednu jednotku snižuje míru růstu zhruba o 0,5 procentního bodu a nejvýznamnějším přenosovým kanálem je politická nestabilita, která je zodpovědná za 53 % z celkového efektu. Jeden z hlavních důvodů této nestability vidí Mo v příjmové nerovnosti, kdy pro část obyvatelstva s menšími příjmy představují výhody plynoucí ke korupční činnosti velkou motivaci. Jak autor uvádí, korupce však tuto příjmovou nerovnost paradoxně pouze prohlubuje a snižuje růst produktivity.

Ekonomové Abed a Davoodi (2000) také dokázali negativní dopad korupce na ekonomický růst v tranzitních ekonomikách. Podle jejich tvrzení je vyšší ekonomický růst spojen s nižší korupcí.

Výsledky dvojice Rock a Bonnett (2004) závisí na specifikacích modelu, i přesto však dokázali negativní dopady korupce na růst ekonomiky.

Ke stejným výsledkům došly také nedávná studie Pellegriniho a Gerlagha (2004), která jako závislé proměnné používá investice, vzdělávání, otevřenost trhu a politickou stabilitu. Podle této dvojice autorů má korupce největší vliv skrze transmisní kanál investic. Zmiňují také problematiku otevřenosti domácího trhu, neboť spolu se zbožím, službami a prací dochází také k přechodu korupčních činností přes hranice.

Výsledky a závěry studií jsou různorodé. Dřívější autoři se přikláněli spíše k názoru, že za určitých podmínek korupce napomáhá ekonomickému růstu. Autoři nedávných studií však toto tvrzení odmítají a ke vlivu korupce na ekonomiku se staví negativně.

2 Analytická část

2.1 Charakteristika zkoumané oblasti

Důležitým historickým milníkem pro vývoj Evropy bylo její rozdělení železnou oponou na svobodný západ a komunistický východní blok. Tyto dva světy se lišily nejen státním zřízením, ale také tržním hospodářstvím či odlišným přístupem k lidské svobodě. Přičemž korupce byla rozšířena především na východní straně Evropy v komunistických zemích.

Značný význam měl také integrační proces probíhající v rámci Evropy. Prvním významným krokem tohoto procesu bylo založení Evropského společenství uhlí a oceli v roce 1952. Následoval vznik Evropského hospodářského společenství v roce 1957. Pojem Evropská unie byl zaveden až Maastrichtskou smlouvou v roce 1993. Vzhledem k zaměření této práce věnujeme další část této kapitole vybraným zemím EU a jejich situaci v oblasti korupce.¹ Data jsou čerpána především ze statistik TI dostupných na <http://www.transparency.org/country>.

Při pozorování hodnot CPI pro Českou republiku můžeme říci, že od roku 1998 až do roku 2002 zaznamenával index postupně zhoršující se míru korupce. Tento trend se změnil v roce 2003, kdy je patrná zlepšující se tendence. Tu bychom mohli přisoudit vstupu České republiky do EU, čímž se v očích respondentů zvýšil kredit země v souvislosti s volným pohybem osob, zboží, služeb a kapitálu a s důvěrou v implementaci komunitárního práva Evropských společenství. V roce 2006 se Česká republika umístila na 46. místě z celkového počtu 163 zemí. O tuto pozici se dělila společně s Litvou a Kuvajtem, kdy všechny tři země dosáhly indexu 4.8. V následujícím roce 2007 si polepšila o pět míst. Od roku 2008 však hodnota indexu opět klesá. V roce 2008 ČR dokonce o několik příček poklesla a umístila se na 45. místě, přičemž ji v rámci zemí EU předběhli i nově přistoupivší Slovinsko a Estonsko.

Ze zpráv Transparency International vyplývá, že v ČR je nejsilněji pocíťována zkorumpovanost právě politických stran. Za velmi zkorumpované jsou v ČR

¹ Detailnější informace o velikosti CPI vybraných zemí v letech 1998-2012 jsou k dispozici v grafové příloze.

považovány také parlament, policie a veřejní činitelé. Šedesát procent obyvatel se domnívá, že úsilí vlády v boji proti korupci je neefektivní.

V boji proti korupci používá Německo mnoho prostředků. Jedním z nich je zajištění personální rotace na rizikových pracovních místech. Klade také velké nároky na celkový profil zaměstnanců a je aktivní ve vzdělávání v oblasti rizik plynoucích z korupce. Ani tato preventivní opatření ale nedokážou vždy zabránit vzniku korupčních afér. I přes to se Německo v žebříčku CPI v posledních letech pravidelně pohybuje v první patnáctce. V roce 2013 bylo na 12. místě s hodnotou 78. Nicméně navzdory tomu však 76 % obyvatelstva považuje úsilí vlády v boji proti korupci za neefektivní. Nejvíce je korupce vnímána v politice.

Velká Británie má značné potíže, co se týče řešení mnoha korupčních skandálů. Jednou z příčin korupčního prostředí je tradiční konzervativní systém právních norem, týkajících se tohoto problému. I přes mnoho změn v protikorupčních zákonech bývá Británie nadále terčem kritiky mnoha evropských organizací za svůj postoj vůči korupci.

Se svou hodnotou CPI 76 se Velká Británie v roce 2013 umístila ve světovém měřítku na 14. místě. Je však nutno připomenout, že od roku 2002, kdy se VB umístila na 10. místě s hodnotou 87, má její CPI klesající tendenci. Korupce vnímaná obyvateli Británie se tak každoročně zvyšuje. Nejvíce na tom mají podíl pravděpodobně politické strany, které si na vzestupné stupnici od 1 – 5 vysloužily hodnocení 4. Dále je také ve velké míře vnímána korupce v parlamentu a legislativě, ukazatel má v tomto případě hodnotu 3.8.

Francie se svou mírou vnímané korupce uzavírá společně s několika dalšími státy první polovinu žebříčku zemí Evropské unie. Z hlediska celkové míry korupčního jednání se tedy řadí mezi státy s vyšší úrovní korupce. K tomuto stavu přispívá mnoho korupčních skandálů, které jsou každoročně odhaleny.

Výčet korupčních skandálů, které v Itálii za poslední léta proběhly, by byl velmi dlouhý. I proto se Itálie dlouhodobě řadí mezi státy s nejvyšší úrovní korupce v Evropské unii. Vnímaná korupce má v Itálii stálý charakter, pravidelně kolísá kolem hodnoty 50. V roce 2013 byla ve světovém žebříčku na 69 místě z měřených 177 zemích s hodnotou indexu 43. Stejně jako v předchozích zemích, je nejvíce vnímána korupce v politických stranách, parlamentu, dále také v soukromém sektoru a u veřejných činitelů.

Rakousko patří mezi země s nízkou mírou korupce, i přesto se zde čas od času problémy s korupcí objeví. Po celou dobu existence CPI se hodnota indexu v Rakousku pohybovala kolem 80, v roce 2012 však rapidně poklesla na hodnotu 69. Co se týče veřejného mínění v úsilí vlády v boji proti korupci, jsou Rakušané smírnější než jejich sousedé. Za neefektivní považuje boj s korupcí 35 %, 28 % obyvatel považuje úsilí za efektivní a 37 % má na tuto problematiku rozporuplný názor. Při hodnocení míry, do jakých jsou instituce podle veřejnosti zkorumpované, na tom vychází Rakousko ve střední Evropě nejlépe. Nejvíce ohroženým je podle obyvatel soukromý sektor (hodnota na stupnici je 3.3) a politické strany (3.2).

Korupce ve Švédsku nepředstavuje vážný problém. Je zde upravena trestním zákoníkem, který velmi dobře zajišťuje fungující konkurenci a chrání proti jakékoliv formě korupce v této oblasti. Podle legislativy je korupce trestným činem vždy, když ji švédský občan provede nezávisle na tom, kde byl spáchán nebo kdo byl poškozen. Je tudíž možné jej stíhat za korupci v jakékoliv zemi, kde byl tento trestný čin spáchán.

Švédsko se pravidelně v celosvětovém měřítku umísťuje v první desítce. Hodnota CPI se pohybuje v radiu od 90 do 95. Až v roce 2012 hodnota CPI spadla z původních 93 v roce 2011 na 88. Ani v roce 2013 se hodnota nedostala zpět do svého obvyklého intervalu a Švédsko skončilo se skórem 89 na 3 místě. Veřejné mínění v případech Švédska o zkorumpovanosti jednotlivých institucí nebylo prováděno.

Korupce ve Finsku je velmi podobná stavu ve Švédsku. Nenajdeme zde proto žádné aktivní organizace pro boj s korupcí. Úplatky jsou v trestním zákoně zmíněny a existuje také obecnější vládní program dávající si za úkol snížení hospodářské kriminality. Jinak proti korupci nejsou zavedeny žádné speciální mechanismy.

Finsko se v roce 2013 umístilo společně se Švédskem na třetím místě. I přesto je hodnota CPI 89 také jeho minimem, které naposledy nastalo v roce 2009. Nejvyšší hodnotu dosáhlo Finsko v roce 2000, kdy všechny datové zdroje ohodnotili situaci v oblasti korupce plným počtem bodů. Za snížením hodnoty CPI stojí podle Transparency International a jejich výzkumů především politické strany. Naopak za nejméně zkorumpovanou považují obyvatelé Finska policii, armádu a systém soudnictví.

Také Dánsko patří dlouhodobě mezi desítku států nejméně zasažených korupcí. Na tomto poli nemá země prakticky žádné problémy, a tak své úsilí zaměřuje na boj proti korupci v jiných státech. Jako důvod absence tohoto problému se jeví vhodné

společenské klima a vhodná forma výchovy v domácnostech a ve školství. Dánsko také využívá opatření represivního charakteru.

V roce 2013 se Dánsko umístilo v žebříčku Transparency International na prvním místě s hodnotou CPI 90. Více než 56 % obyvatel považuje boj proti korupci za účinný, 44 % za neúčinný. Při zhodnocení zkorumpovanosti jednotlivých institucí však téměř všechny hodnoty na stupnici od 1 do 5 mají hodnotu menší než 2.5. Hůře na tom jsou pouze politické strany (2.8), soukromý sektor (2.8) a média (2.6). V evropském srovnání jsou tedy dánské instituce na tom podstatně lépe.

Po zhodnocení jednotlivých zemí, které se pravidelně umisťují na vrcholu žebříčku lze vidět, že se vnímaná korupce ve všech evropských zemích mírně zvýšila. I přes viditelné poklesy se v první pěti umisťují stále stejné země.

Celková úroveň korupce v Maďarsku se podle výzkumů Transparency International nezvyšuje, mění se však její struktura. Zatímco podíl úplatkářství v soukromém sektoru klesá, ve veřejném sektoru se zvyšuje. Stejně jako Česká republika, tak i Maďarsko má několik korupčních kauz souvisejících s nedokonalou legislativou. Právě díky ní často docházelo ke korupčním aférám. I přes to je však Maďarsko trvale hodnoceno nejlépe z přistoupivších států Evropské unie.

V celosvětovém měřítku se Maďarsko umisťuje pravidelně kolem 50. místa. V posledních letech se velikost vnímané korupce snížila. Z hodnoty 46 v roce 2011 se CPI dostal až na 55 v roce 2012. Boj proti korupci považuje za efektivní 42 % obyvatel, 51 % si myslí, že je neefektivní. Nejvíce je korupce vnímána v rámci politických stran a v soukromém sektoru.

Problém Polska nespočívá v nedostatečném právním základu, ale spíše z neochoty zákony dodržovat. Od toho se odvíjí i současné korupční prostředí v Polsku. Za hlavní problémy jsou považovány také neprůhledný systém financování politických stran, nejasné podmínky lobbingu a nízké platy ve státní správě. I z těchto důvodů je zjištěná vnímaná úroveň korupce vyšší v rámci zemí EU.

Velikost vnímané korupce v zemi se od roku 2005 snižuje. V roce 2013 CPI dosáhl svého maxima 60 a Polsko se umístilo na 38. místě v celosvětovém žebříčku. Zajímavé je to, že 45 % obyvatel si myslí, že míra korupce v zemi za posledních několik let zůstala nezměněna. U dříve zmiňovaných zemí vždy nadpoloviční většina obyvatel má pocit, že míra korupce v jejich domovském státě roste. Za nejvíce

zkorumpované oblasti Poláci považují politické strany, soukromý sektor, veřejné činitele a parlament.

Na Slovensku je korupce značným problémem. Za nejvíce zkorumpované jsou tu považovány státní orgány, a proto existuje velká neochota využívat policii či soudnictví. Ani samotní podnikatelé nemají důvěru ve státní mechanismy, které bojují proti korupci. Za nejzkorumpovanější oblasti jsou podle TI považovány zdravotnictví, soudnictví, celní oblast a policie.

V žebříčku CPI je Slovensko pravidelně pár příček za Českou republikou. V roce 2013 bylo se skórem 47 na 61. místě, čili čtyři místa za svými sousedy. Celková tendence hodnoty indexu zůstává stejná, v roce 2004 se Slovensko dostalo nad hranici hodnoty 40 a do dnešní doby pod tuto hranici zpátky nekleslo. Nutno dodat, že Slovensko se zúčastňuje hodnocení vnímané korupce až od roku 1998.

2.2 Metodologie

Jak již bylo zmíněno v úvodu, cílem práce je zjistit směr působení korupce na HDP a stanovená hypotéza hovoří o negativním vlivu korupce na HDP. Hypotéza byla analyzována v programu Gretl² na panelovém souboru dat, která se jeví pro naši analýzu nejvhodnější, neboť představuje větší souhrn detailních informací a umožňuje lépe postihnout měnící se ekonomickou strukturu. Model vychází principiálně ze zmiňovaných prací, konkrétně Mauro (1995), Dridi (2013), Mo (2001). Vzhledem k heterogenitě, která se ve zkoumaném vzorku vyskytuje, využíváme k odhadu parametrů metodu fixních efektů, která zachycuje rozdílnosti mezi zeměmi, jako jsou různé formy demokracie či různé historické a sociální prostředí.

Model je odhadnut v následujícím tvaru:

$$d_GDP_{ti} = \beta_0 + \beta_1 CPI_{ti} + \beta_2 Gov_exp_{ti} + \beta_3 IEF + \beta_4 FDI_{ti} + \beta_5 Hous_exp_{ti} + \beta_6 NX_{ti} + \beta_7 COLL_{ti}$$

Konkrétní popis použitých proměnných nabízí následující kapitola.

² Gnu Regression, Econometrics and Time-series Library, dostupné zdarma na <http://gretl.sourceforge.net/>

2.3 Data a použité proměnné

Hypotéza je testována na vzorku 28 zemí Evropské unie v letech 1996 – 2013. Vzhledem k chybějícím pozorování zejména na Maltě a Kypru, je efektivní rozsah osy ve většině případů menší. Při výběru vhodných proměnných vychází analýza z modelů nejcitovanějších autorů tohoto tématu, jejichž práce jsou již zmíněny výše. Jako zdroje byly použity databáze Eurostat, The Heritage Foundation v případě indexu ekonomické svobody a Transparency international v případě CPI.

Závislou proměnnou v analýze je d_GDP , která reprezentuje hrubý domácí produkt. Vstupní data pochází z databáze Eurostat. Vzhledem k tomu, že srovnáváme státy s různou ekonomickou silou, jsou údaje HDP kvůli rozdílům v cenových hladinách převedeny na miliony standardu kupní síly (Purchasing Power Standards, dále jen PPS) za použití parity kupní síly (Purchasing Power Parity, dále jen PPP)³. Vysvětlovaná proměnná v testu vyšla jako nestacionární⁴, a tak byla provedena její první diferenciaci.

CPI je v tomto modelu nejdůležitější vysvětlující proměnnou a je představena již v teoretické části. Vysvětlovaná proměnná však jistě nebude ovlivněna jen tímto indexem, z toho důvodu jsou do modelu zahrnuty také další kontrolní proměnné. Hypotéza práce říká, že s poklesem vnímání korupce bude HDP růst, přepokládáný směr působení je tedy kladný.

Gov_exp představuje vládní výdaje jednotlivých států, jež jsou vyjádřeny jako podíl na HDP z důvodu srovnatelnosti rozdílných ekonomik. Vzhledem k tomu, že vládní výdaje jsou agregátní výdaje, ze kterých se HDP skládá, je předpoklad působení takový, že s poklesem výdajů poklesne také HDP. U koeficientu tedy očekáváme kladné znaménko.

IEF je index ekonomické svobody vyjadřující svobodu a práva každého člověka na kontrolu jako vlastní práce a majetku. Měří ekonomickou svobodu založenou na deseti

³ Tato jednotka odráží kupní sílu jednotlivých měn lépe než při použití tržních směnných kurzů.

⁴ Stacionární proměnná vykazuje v čase stálé hodnoty, rozptyl je neměnný. Problém nestacionarity bývá způsoben vedle měnící ho se rozptylu v čase také měnící se střední hodnotou. Řeší se právě pomocí diferenciaci proměnné. Program Gretl nabízí testování stacionarity za pomoci tzv. *unit root testu*, který ukázal, že právě HDP je z použitých proměnných jako jediná nestacionární.

kvantitativních a kvalitativních faktorů seskupených do čtyř hlavních kategorií ekonomické svobody:

- právní stát (právo na duševní vlastnictví, absence korupce),
- omezená vláda (fiskální svoboda),
- účinnost právních systémů (obchodní svoboda, svoboda práce),
- otevřené trhy (investiční a finanční svoboda).

Každý z deseti faktorů je v rámci kategorií hodnocen na stupnici od 0 do 100. Celkové skóre je poté odvozeno od jejich průměru. Čím vyšší je hodnota indexu, tím více země dbá na svobodu člověka a jeho majetku. Z deskriptivních statistik lze vyčíst, že země EU se v hodnotách indexu pohybují ve druhé polovině. Pouze Bulharsko se v žebříčku IEF pohybovalo v 90. letech pod hodnotou 50.

Zvýšení svobody obyvatel země má za následek volné nakládání se svým vlastnictvím a prací, a podněcuje tak k podnikání a investicím. Předpokladem je tedy pozitivní směr působení proměnné.

Proměnná *FDI* vyjadřuje přímé zahraniční investice. Jsou pojaty jako příliv investic od zahraničních investorů z celého světa do dané evropské země. Podmínkou *FDI* je podíl na kmenových akcích a rozhodovacích pravomocích ve výši alespoň 10 %, či takového podílu, který dává zahraničnímu investorovi rozhodující pravomoci. Jsou vyjádřeny v jednotce milionů ECU⁵/EUR.

Hous_exp představuje spotřebu domácností. Zahrnuje výdaje vynaložené na přímé uspokojení individuálních nebo kolektivních potřeb domácností, a to jak rezidentů, tak i nerezidentů. Pro naše potřeby je také vyjádřena jako procento z HDP. I v tomto případě očekáváme přímou úměrnost a kladné znaménko.

Bilance zahraničního obchodu se zbožím a službami představuje proměnná *NX*. Pro přehlednost je taktéž vyjádřena jako podíl na HDP jednotlivých zemí. Stejně jako v případě vládních výdajů a spotřeby domácností je *NX* součástí agregátních výdajů, i v tomto případě tedy předpokládáme pozitivní směr působení proměnné *NX*.

Jako poslední kontrolní proměnnou jsme zařadili procentní poměr vysokoškoláků k počtu obyvatel⁶ (*COLL*). Předpokládáme, že v modelu koeficient této

⁵ ECU (European Currency Unit) byla umělá měnová jednotka, konstruovaná jako koš členských měn všech států Evropského hospodářského společenství. Váhy košů odrážely ekonomickou sílu dané země a byly upravovány v pětiletých intervalech. Měna také plnila funkci zúčtovací jednoty orgánů EHS.

⁶ Maximálně pět let od dokončení střední školy, a to nezávisle na věku.

kontrolní proměnné vyjde s kladným znaménkem, tedy že více vysokoškolsky vzdělaných lidí je pro ekonomický růst země přínosem. Růst procentního poměru vysokoškoláků tedy povede také k růstu HDP.

Podrobnosti o jednotlivých proměnných ukazuje následující deskriptivní statistika:

Tabulka 3: Deskriptivní statistiky

Proměnná	Minimum	Maximum	Průměr	Medián
GDP	6 912,8	2 578 823,2	389 090	169 706,8
CPI	26,0	100,0	64,06	64,0
IEF	45,7	82,6	66,87	67,0
NX	-21,6	32,3	0,17	-0,6
FDI	-25 482	296 661	16 245,53	4327
Gov_exp	31,1	65,5	45,03	45,1
Hous_exp	30,0	76,3	64,06	56,3
COLL	111	170096	18671	6892
počet pozorování = 382				
počet jednotek = 28				
časové období = 1996 – 2012				

Zdroj: vlastní zpracování

2.4 Ekonometrická analýza

Výsledky ekonometrické analýzy jsou uvedeny v tabulce č. 4. Práce provádí interpretaci pouze kvalitativně. Nezaměřuje se tedy na hodnotu koeficientů, ale na jejich znaménko, čili jestli má vysvětlující proměnná negativní či pozitivní vliv na vysvětlovanou proměnnou HDP.

Tabulka 4: Odhad parametrů modelu

	Koeficient	Směrodatná chyba	t-podíl	p-hodnota
const	119 243	38805.3	3.073	0.0024
Gov_exp	591.860	314.110	-1.884	0.0607
CPI	586.334	140.882	4.162	4.39e-05
FDI	0.260211	0.0557921	4.664	5.13e-06
IEF	1170.27	315.912	-3.704	0.0003
NX	- 1014.35	264.246	-3.839	0,0607
Hous_exp	803.901	418.790	-1.920	0.0561
COLL	0.128397	0.0599313	2.142	0.0332

Zdroj: vlastní zpracování

2.4.1 Statistická a ekonometrická verifikace

Tato kapitola je věnována zjištění, zda je model statisticky významný a zda jsou v něm splněny Gaussovy-Markovy předpoklady.

Koeficient determinace je 0,179904. Model tedy vysvětluje 18 % variability vysvětlované proměnné HDP a jako celek je statisticky významný na jednoprocentní hladině významnosti (p-hodnota $1.35e^{-09}$).

Aby byly Gauss-Markovy předpoklady zachovány, musí být model homoskedastický, tedy rozptyl náhodné složky musí být konstantní a konečný. V opačném případě je v modelu přítomna heteroskedasticita. Pokud by se v modelu objevila, je vhodné použít jinou metodu odhadu. K ověření přítomnosti heteroskedasticity v modelu slouží Whiteův test. Nulovou hodnotou tohoto testu je nepřítomnost heteroskedasticity.

Podle jednoho z GM předpokladů by náhodná složka měla mít charakter nekorelovaných náhodných veličin. Tuto vlastnost můžeme ověřit na základě Durbin-Watsonova testu. Jeho hodnota 1,916255 poukazuje na statisticky nevýznamnou pozitivní autokorelaci⁷.

⁷ Zjištěno podle kritických hodnot pro Durbin-Watsonův test na pětiprocentní hladině významnosti.

Pokud jsou vysvětlující proměnné vzájemně lineárně závislé, značí to přítomnost multikolinearity v modelu. Vzhledem k tomu, že určitá úroveň závislosti se při srovnávání makroekonomických proměnných objevuje často, je namístě ověřit, zda je tato multikolinearita ještě únosná či nikoliv. Vzhledem k tomu, že model obsahuje více než dvě proměnné, je vhodnější využít pomocné regresní analýzy, kterou se zkoumá závislost jednotlivých vysvětlujících proměnných na těch zbylých. Ke zjištění přítomnosti multikolinearity se porovnávají koeficienty determinace výchozího modelu a pomocných regresních analýz. Pokud jsou koeficienty determinace menší než koeficient determinace výchozího modelu, lze konstatovat, že multikolinearita je ještě únosná (Lejnarová, 2009). Provedená analýza zjistila, že všechny dílčí koeficienty determinace jsou výrazně nižší než ten z výchozího modelu. Lze proto konstatovat, že multikolinearita je únosná.

2.4.2 Kontrolní model

Pro ověření, zda se směry působnosti jednotlivých koeficientů nezmění při změně specifikace modelu, byl sestaven druhý kontrolní model. Ten vznikl odstraněním statisticky nejméně významné proměnné z modelu původního. Byla tedy odstraněna proměnná vládní výdaje (Gov_exp). Výsledky kontrolního modelu uvádí tabulka č. 5.

Tabulka 5: Odhad parametrů kontrolního modelu

	Koeficient	Směrodatná chyba	t-podíl	p-hodnota
const	78684.7	32200.4	2.444	0.0152
CPI	457.543	122.361	3.739	0.0002
FDI	0.281526	0.0546100	5.155	5.21e-07
IEF	978.812	297.146	-3.294	0.0011
NX	- 1039.72	263.648	-3.944	0.0001
Hous_exp	646.610	410.105	-1.577	0.1162
COLL	0.127063	0.0583291	2.178	0.0303

Zdroj: vlastní zpracování

Oproti původnímu modelu klesla hodnota R^2 pouze o desetiny, kontrolní model tedy vysvětluje 17 % variability vysvětlované proměnné. V obou případech je model

statisticky významný na jednocentní hladině významnosti. Změnou specifikace modelu nedošlo ke změně směru působení odhadnutých koeficientů u žádné z vysvětlujících proměnných. Výsledky výchozího modelu jsou tedy odolné vůči testu robustnosti a nevychýlí se změnou specifikace modelu. Změna nastala pouze u proměnné $Hous_exp$ vyjadřující výdaje domácností. Ta se oproti původnímu modelu ukázala jako nevýznamná (p-hodnota 0,1162).

2.4.3 Statistická a ekonomická verifikace kontrolního modelu

Stejně jako u výchozího modelu musí být i v případě kontrolního modelu ověřeno splnění Gauss-Markových předpokladů. S pomocí Whiteova testu byla ověřena nepřítomnost heteroskedasticity, stejně jako u výchozího modelu se nepodařilo zamítnout nulovou hypotézu na desetiprocentní hladině významnosti. Koeficienty pomocných regresí byly opět výrazně nižší než u výchozího kontrolního modelu, dospěli jsme tedy k závěru, že multikolinearita je v kontrolním modelu únosná. Také Durbin-Watsonův test prokázal statisticky nevýznamnou pozitivní autokorelaci. Všechny Gauss-Markovy předpoklady byly tedy splněny i v kontrolním modelu.

2.5 Diskuze výsledků

Předpokladem bylo, že korupce má negativní vliv na HDP a jeho růst. Výsledky analýzy tuto hypotézu potvrzují, neboť se zvyšující se hodnotou CPI (a tedy poklesem vnímání korupce) se HDP zvyšuje. Dokládá to kladný koeficient proměnné CPI, a to na 1% hladině významnosti (p-hodnota $4,39e^{-05}$). Vysoká hodnota koeficientu proměnné je zřejmě do jisté míry nadhodnocena z důvodu vysvětlení jen 18 % modelu ($R^2 = 0,1799$). S lepší specifikací modelu a více proměnnými by byl tento koeficient pravděpodobně nižší. Pro účely práce je však důležité, že směr působení je pozitivní.

První kontrolní proměnnou jsou vládní výdaje. Zde bylo předpokládáno také pozitivní působení, neboť se zvyšováním vládních výdajů roste také HDP země. Proměnná je významná na 10% hladině významnosti (p-hodnota 0,0607).

Další kontrolní proměnnou jsou přímé zahraniční investice. I u této proměnné byl naplněn předpoklad o pozitivním působení na vysvětlovanou proměnnou, a to na 1% hladině významnosti (p-hodnota $5,13e^{-06}$).

U kontrolní proměnné čistého vývozu model původní předpoklad o pozitivním působení nepotvrdil. Koeficient NX vyšel záporný, a to na 10% hladině významnosti

(p-hodnota 0,0607). Důvodem může být to, že u evropských zemí převažuje import nad exportem, čemuž mohou napovídat také deskriptivní statistiky, ve kterých můžeme vidět, že medián vyšel – 0,6 a průměr 0,17.

Poslední kontrolní proměnnou je procentní poměr vysokoškoláků k počtu obyvatel v zemi. Koeficient u proměnné je kladný, předpoklad o pozitivním vlivu většího počtu vysokoškolsky vzdělaných lidí v zemi byl tedy potvrzen, a to na 10% hladině významnosti (p-hodnota 0,0332).

2.6 Pozitivní důsledky korupce?

„Z hlediska hospodářského růst jediná věc, která je horší než společnost s rigidní, přecentralizovanou a nečestnou byrokracií, je společnost s rigidní, přecentralizovanou a čestnou byrokracií“. Toto známé tvrzení ve své práci uvedl Huntington v 70. letech (Kaufmann, Wei, 1999, str. 1).

Důvodů pro tvrzení o korupci jako o pozitivní jev v ekonomice je několik. Zastánci pozitivního vlivu korupce mohou například argumentovat tím, že pokud korupce umožňuje urychlení byrokratických procesů, obejítí regulací či neefektivního právního systému. Tento argument však nedomýšlí, že úředníci mají vedle pravomocí, kvůli kterým jsou soukromé subjekty ochotny je podplácet, také možnost zavádět další regulace a překážky, aby si vytvářeli více příležitostí pro vyžadování úplatku.

Jako další argument může sloužit zkrácení doby potřebné pro proces vyřizování záležitostí (například vydání různých povolení či licencí), čímž se sníží náklady v podobě ušetřeného času. U tohoto argumentu „rychlých peněz“ však musí platit předpoklad, že nebudou požadovány žádné další úplatky, což se v reálném světě nestává.

Poslední argument je založen na tom, že uplácení nechává pracovat nabídku a poptávku. Pokud bychom vzali za příklad veřejné zakázky, tak podle této argumentace může nejvyšší úplatek nabídnout firma s nejnižšími náklady na zakázku. Jinými slovy, vyhraje ji nejefektivnější. Může se však stát, že nabízený úplatek bude na úkor kvality zakázky, a také bude mít v tomto případě formu krádeže ze státního rozpočtu.

Závěr

Tato práce si kladla za cíl zjistit směr působení korupce na HDP za pomoci hypotézy, která předpokládala, že korupce ovlivňuje HDP negativně. Pro ověření platnosti stanovené hypotézy byla provedena ekonometrická analýza, ve které HDP figuroval jako vysvětlovaná proměnná a index vnímání korupce jako vysvětlující proměnná reflektující korupci. Jako kontrolní proměnné sloužily vládní výdaje, index ekonomické svobody, přímé zahraniční investice, spotřeba domácností, čistý vývoz a procentní poměr vysokoškoláků k počtu obyvatel.

Ze závěrů regresní analýzy vyplynulo, že zvýšení míry vnímané korupce v zemi má negativní vliv na HDP, čemuž napovídá kladný koeficient u proměnné CPI. Hypotéza stanovená na počátku práce tedy byla potvrzena. Tato studie tak dochází ke stejným závěrům jako studie autorů Mauro (1995), Mo (2001) či Dridi (2013). Na rozdíl od těchto studií však má studie reflektovala pouze přímý vliv bez použití transmisních kanálů. Výsledky jsou naopak v rozporu se studiemi autorů Acemoglu a Verdier (1998) či Lui (1985), kteří došli k závěru, že korupce ekonomickému růstu napomáhá, a to zejména v rozvojových zemích.

Výsledky analýzy nepopisují dlouhodobé vztahy mezi proměnnými. Model zohledňuje pouze krátkodobé efekty, nemůžeme tedy v jistém slova smyslu hovořit o tom, že by byla provedená analýza dostatečně přesná. Proto byly výsledky interpretovány pouze

Kromě použitých proměnných má však HDP mnoho dalších determinantů. Pro další studie by bylo vhodné jejich seznam rozšířit, například o politickou nestabilitu, výdaje na investice, tvorbu hrubého fixního kapitálu, míru nezaměstnanosti či míru inflace. Zajímavé by také skrze transmisní mechanismy porovnat výsledky analýzy přímého vlivu oproti vlivům nepřímým. V minulých studiích byl rozdíl mezi těmito vlivy značný, žádná z nich se však neorientovala pouze na prostor Evropské unie. Další možností, jak tuto problematiku rozšířit, by mohlo být srovnání analýz pro „svobodný západ“ a pro postkomunistický východ.

Seznam zkratek

BPI	-	index plátců úplatků (Bribe Payers Index)
CPI	-	index vnímání korupce (Corruption Perceptions Index)
ECU	-	evropská měnová jednotka (European Currency Unit)
ESA	-	Evropský systém národních a regionálních účtů (European System of Accounts)
EU	-	Evropská unie
FDI	-	přímé zahraniční investice (Foreign Direct Investment)
GCB	-	globální barometr korupce (Global Corruption Barometer)
HDP	-	hrubý domácí produkt
IEF	-	Index ekonomické svobody (Index of Economic Freedom)
MVCR-		ministerstvo vnitra České republiky
NFPK	-	Nadační fond proti korupci
NX	-	čistý vývoz (Net Export)
PPP	-	parita kupní síly (Purchasing Power Parity)
PPS	-	standard kupní síly (Purchasing Power Standard)
TI	-	Transparency International
TIC	-	Transparency International – Česká republika
WB	-	Světová banka (World Bank)

Seznam tabulek

Tabulka 1: Typologie korupce	8
Tabulka 2: CPI v zemích EU za rok 2013	19
Tabulka 3: Deskriptivní statistiky	30
Tabulka 4: Odhad parametrů modelu	31
Tabulka 5: Odhad parametrů kontrolního modelu.....	32

Použitá literatura

ABED, G.T., DAVOODI, H.R. Corruption, structural reforms, and economic performance in the transition economies, International Monetary Fund 2000, IMF Working Paper

ACEMOGLU, Daron ; VERDIER, Thierry. Property Rights, Corruption and the Allocation of Talent: A General Equilibrium Approach. In *The Economic Journal*, [online]. Oxford University : Blackwell Publishers, 1998 [cit. 2014-05-29]. Dostupné z WWW: <http://www.jstor.org.ezproxy.vse.cz/stable/pdfplus/2566185.pdf?acceptTC=true>

AIDT, S.T.: Economic analysis of corruption: a survey, *Economic Journal* 2003, r. CXII, č. 491, s. 632-652

BAYLEY D. H.: The Effects of Corruption in a Developing Nation, *The Western Political Quarterly* 1966, r. XIX, č. 4, s. 719-732

BOYCKO, Maxim, Andrei SHLEIFER a Robert W. VISHNY. Second-best economic policy for a divided government. *European Economic Review*. 1996, č. 40, s. 767-774. Dostupné z: http://scholar.harvard.edu/files/shleifer/files/second_best_econ_advice.pdf

DAVOODI, H., TANZI, V.: Roads to Nowhere: How Corruption in Public Investment Hurts Growth, *IMF Economic Issues* 1998, č. 12, Dostupné z <http://www.imf.org/external/pubs/ft/issues12/issue12.pdf>

DE HAAN, Jakob a Clemens L. J. SIERMANN. Political Instability, Freedom, and Economic Growth: Some Further Evidence. *The University of Chicago Press*. 1996, roč. 44, č. 2, s. 339-350. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/1154407>

DREHER, Alex a Friedrich SCHNEIDER. Corruption and the Shadow Economy: An Empirical Analysis. *Public Choice*. 2010, č. 144, s. 215-238. Dostupné z: http://www.econ.jku.at/members/Schneider/files/publications/2011/PC_Corruption_shadow_econ_DreherSchneider.pdf

DRIDI, Mohamed. Corruption and Economic Growth: The Transmission Channels. *Journal of Business Studies Quarterly*. 2013, č. 4, s. 121-142. Dostupné z: http://jbsq.org/wp-content/uploads/2013/06/June_2013_9.pdf

FRIČ, P.A KOL.: Korupce na český způsob, G plus G 1999, 1. vydání, ISBN 80-86103-26-9

KAUFMANN, Daniel a Shang-Jin WEI. Does "Grease Money" Speed Up the Wheel of Commerce?. *NBER*. 1999, č. 7093. Dostupné z: http://www.nber.org/papers/w7093.pdf?new_window=1

MAURO, Paolo. Corruption and Growth. *The Quarterly Journal of Economics*. 1995, č. 110, s. 681-712. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2946696>

MAURO, P.: Why Worry About Corruption?, IMF Economic Issues 1997, č. 6, ISBN 1-55775-635-X, dostupné na <http://www.imf.org/external/pubs/ft/issues6/index.htm>

MO, Pak Hung. Corruption and Economic Growth. Journal of Comparative Economics. 2001, č. 29, s. 66-79. Dostupné z: <http://projects.iq.harvard.edu/gov2126/files/sdarticle-3.pdf>

PAVEL, Jan, Lukáš NÝVLT, Zuzana PICKOVÁ a David ONDRÁČKA.
TRANSPARENCY INTERNATIONAL - ČESKÁ REPUBLIKA. Veřejné zakázky v České republice: Korupce nebo transparentnost?. Praha, 2005. Dostupné z: http://www.transparency.cz/doc/vz_studie_text.pdf

PELLEGRINI, Lorenzo. Corruption, development and the environment. 2. vyd. New York: Springer, 2011, s. 13-27. ISBN 9400705999.

PELLEGRINI, Lorenzo a Reyer GERLAGH. Corruption's Effect on Growth and its Transmission Channels. Kyklos. 2004, č. 57, s. 429-456. Dostupné z: <http://dare.ubvu.vu.nl/bitstream/handle/1871/31999/171892.pdf?sequence=1>

ROSE-ACKERMAN, S.: Corruption: A Study in Political Economy, Ap Professional 1978, ISBN 978-0125963503

SEKKAT, Khalid a Pierre-Guillaume MÉON. Does Corruption Grease or Sand the Wheels of Growth?. Public Choice. 2005, č. 122, s. 69-97. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/30026673>

SHLEIFER, A., VISHNY, R.W.: Politicians and firms, Quarterly Journal of Economics 1994, r. CIX, č. 4, s. 995-1026

ŠTIČKA, Michal. Korupce a protikorupční politika ve veřejné správě [online]. Praha: Transparency International - Česká republika, 2008 [cit. 2014-04-14]. ISBN 9788087123041. Dostupné z: http://www.transparency.cz/doc/vzdelavani_skripta2008_1.pdf

TANZI, Vito. Corruption Around the World: Causes, Consequences. Scopes and Cures. International Monetary Fund. 1998. Dostupné z: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/wp9863.pdf>

Internetové zdroje

Corruption Perceptions Index. Transparency International [online]. 2014 [cit. 2014-04-08]. Dostupné z: <http://www.transparency.org/research/cpi>

Eurostat [online]. 2014 [cit. 2014-04-26]. Dostupné z: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>

FAQ - vymezení pojmů. Ministerstvo vnitra České republiky [online]. 2014 [cit. 2014-03-28]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/faq-vymezeni-pojmu.aspx>

Index of Economic Freedom. The Heritage Foundation [online]. 2014 [cit. 2014-04-26]. Dostupné z: <http://www.heritage.org/index/>

Nadační fond proti korupci [online]. 2014 [cit. 2014-04-27]. Dostupné z: www.nfpk.cz

School enrollment. The World Bank [online]. 2014 [cit. 2014-08-05]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/indicator/SE.TER.ENRR>

Transparency International Česká republika. *Transparency* [online]. 2014 [cit. 2014-05-22]. Dostupné z: <http://www.transparency.cz/>

The World Bank [online]. 2014 [cit. 2014-04-26]. Dostupné z: <http://www.worldbank.org/>

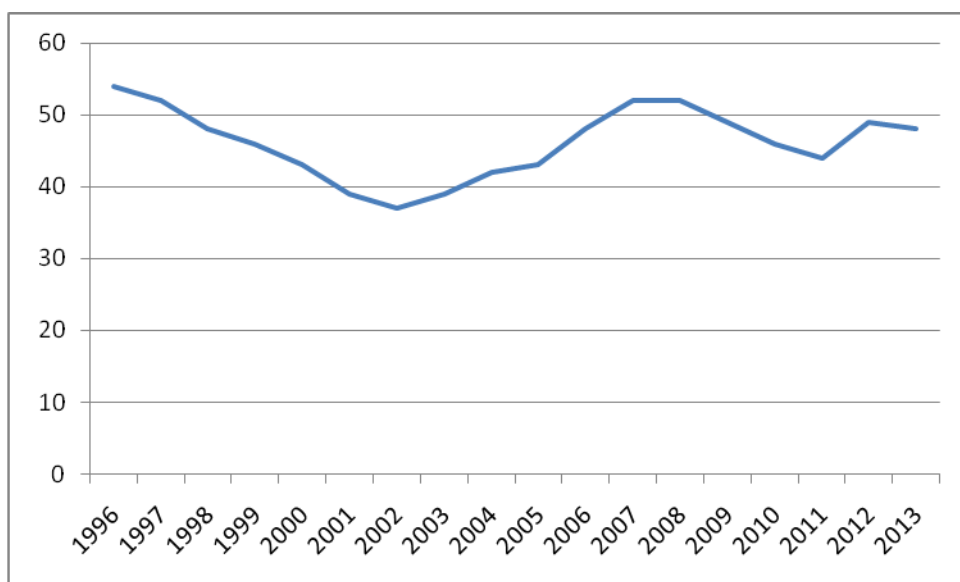
Přílohy

Příloha č. 1: Zdroje použité při sestavování CPI v roce 2013

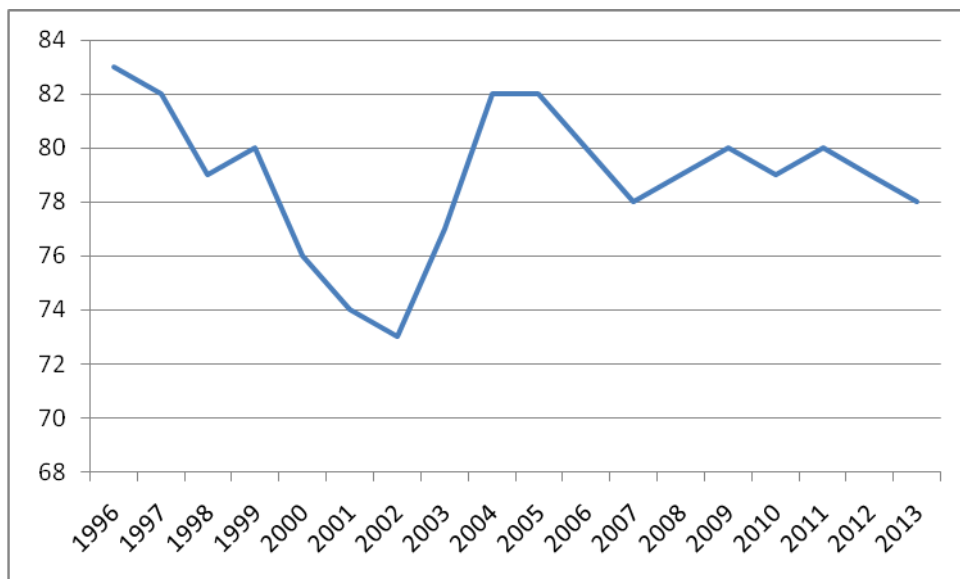
1. African Development Bank Governance Ratings 2012
2. Bertelsmann Foundation Sustainable Governance Indicators 2014
3. Bertelsmann Foundation Transformation Index 2014
4. Economist Intelligence Unit Country Risk Ratings
5. Freedom House Nations in Transit 2013
6. Global Insight Country Risk Ratings
7. IMD World Competitiveness Yearbook 2013
8. Political and Economic Risk Consultancy Asian Intelligence 2013
9. Political Risk Services International Country Risk Guide
10. Transparency International Bribe Payers Survey 2011
11. World Bank - Country Policy and Institutional Assessment 2012
12. World Economic Forum Executive Opinion Survey (EOS) 2013
13. World Justice Project Rule of Law Index 2013

Příloha č. 2: Vývoj CPI ve vybraných zemích Evropské unie

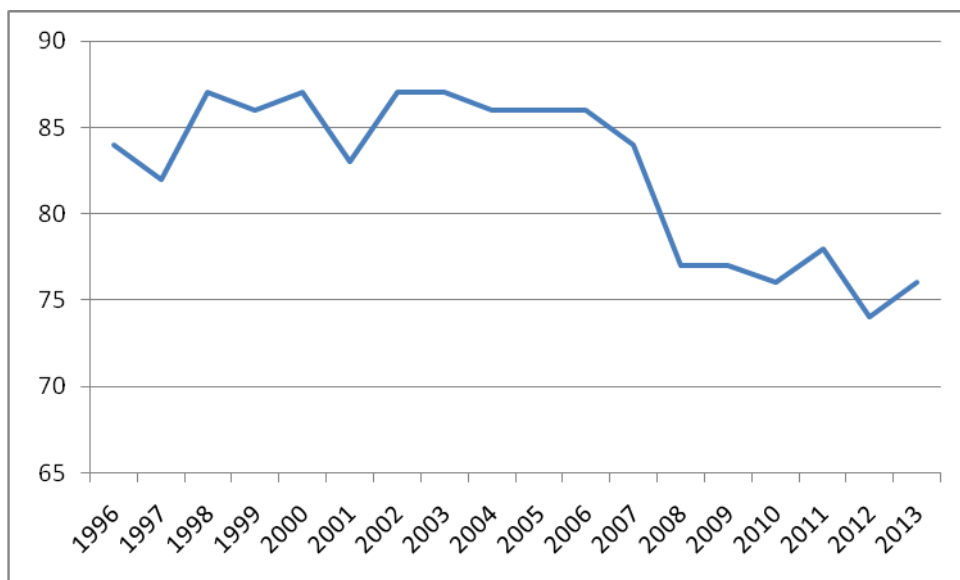
Graf 1: Vývoj CPI v České republice

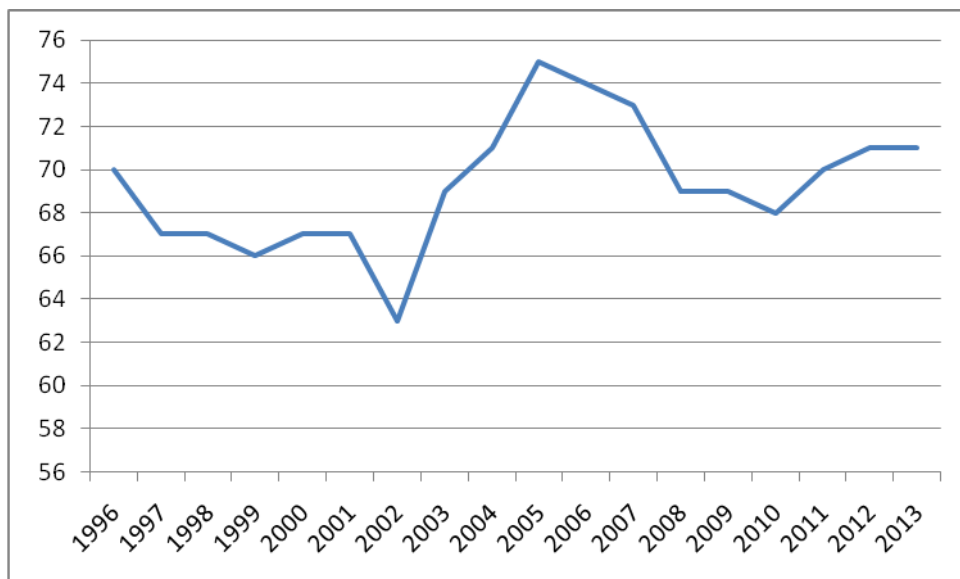
Graf 2: Vývoj CPI v Německu

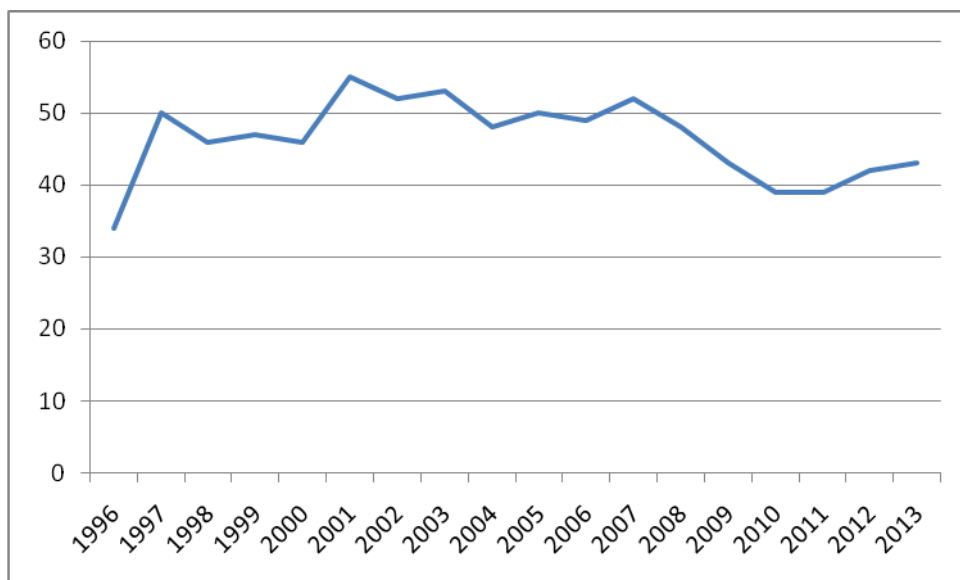
Graf 3: Vývoj CPI ve Velké Británii

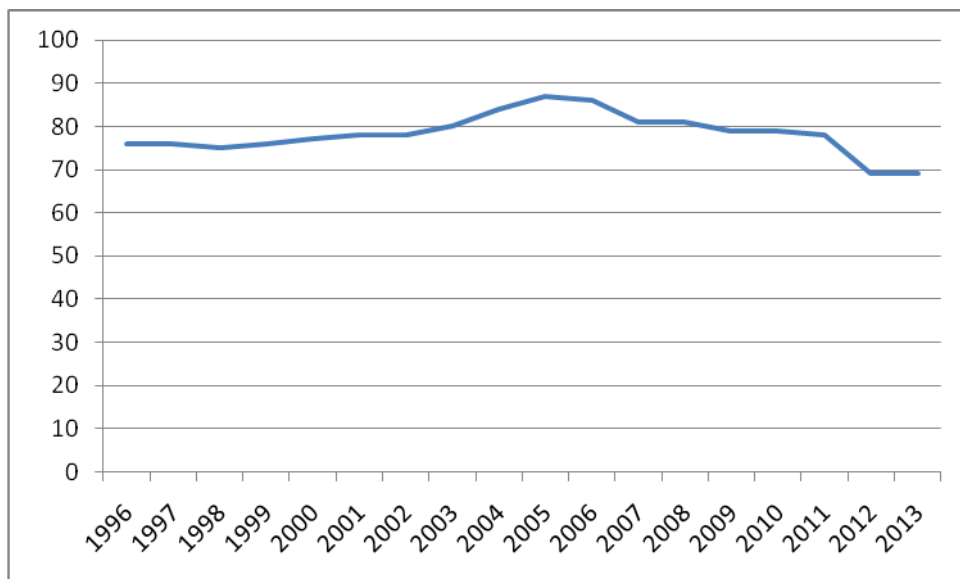
Graf 4: Vývoj CPI ve Francii

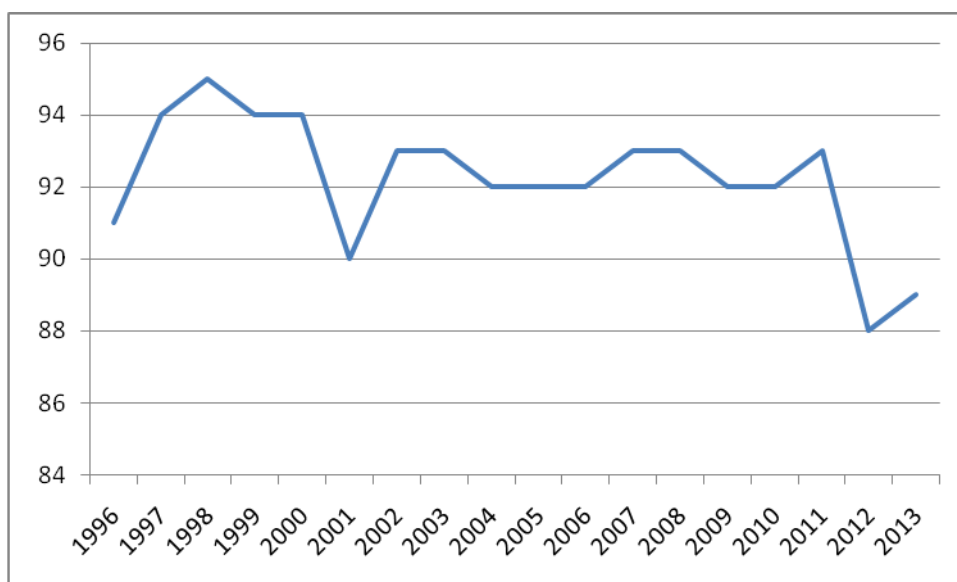
Graf 5: Vývoj CPI v Itálii

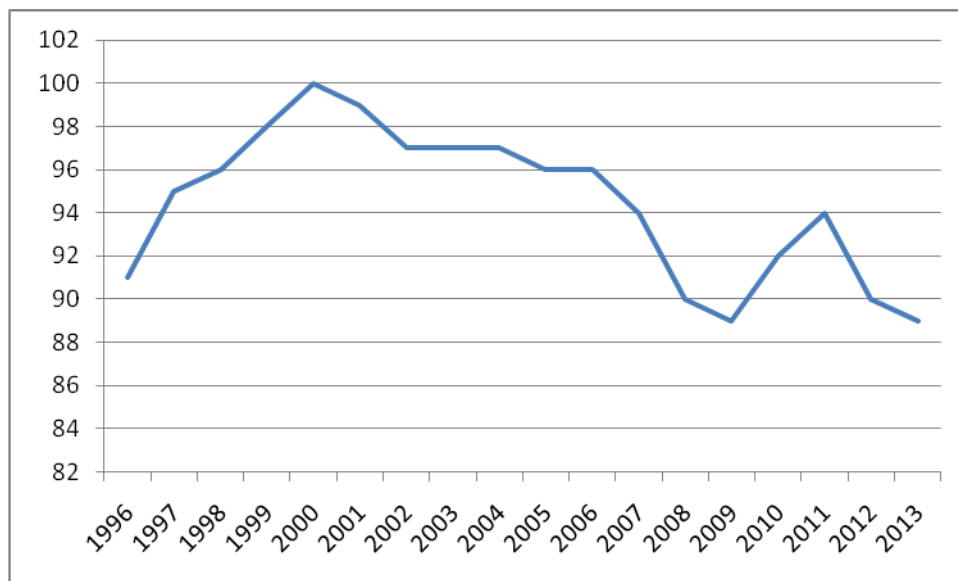
Graf 6: Vývoj CPI v Rakousku

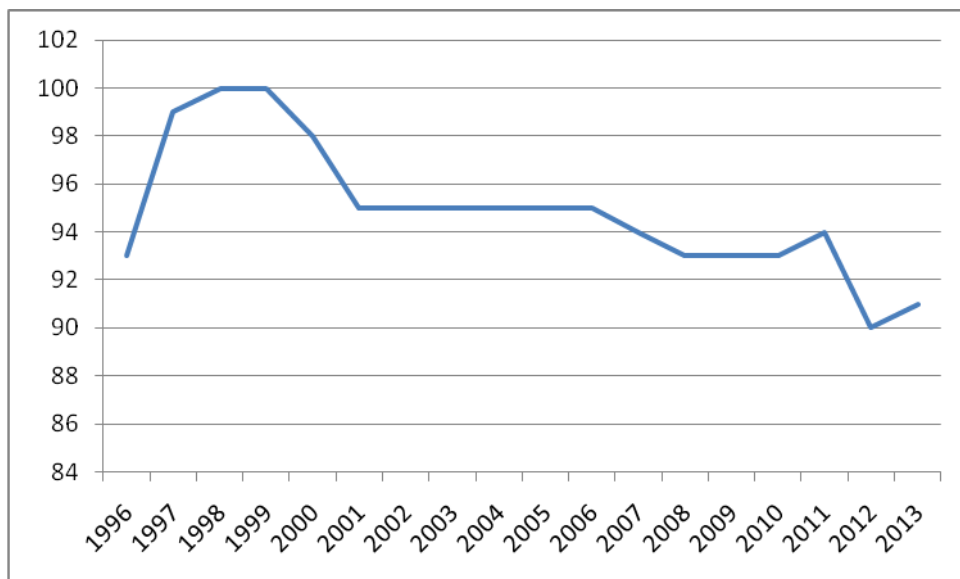
Graf 7: Vývoj CPI ve Švédsku

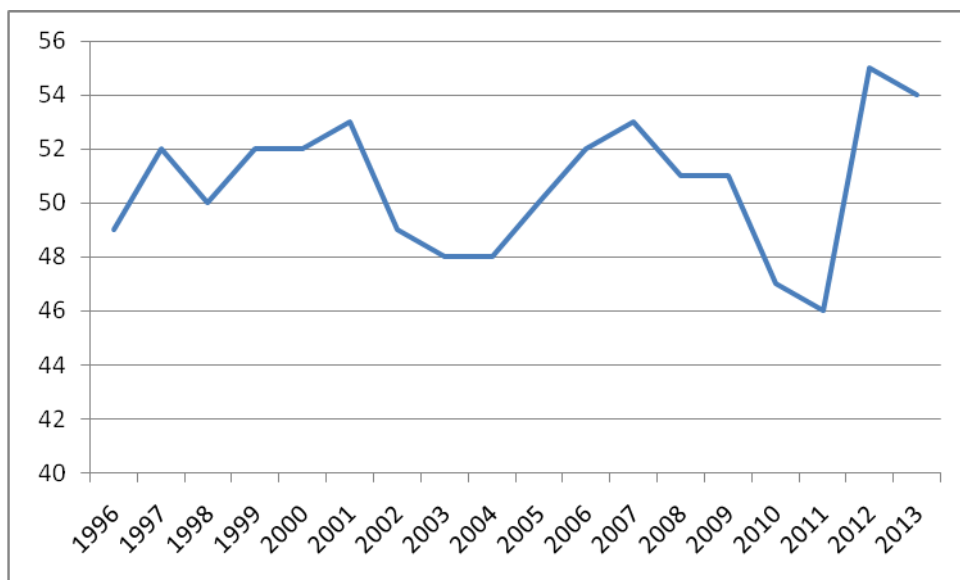
Graf 8: Vývoj CPI ve Finsku

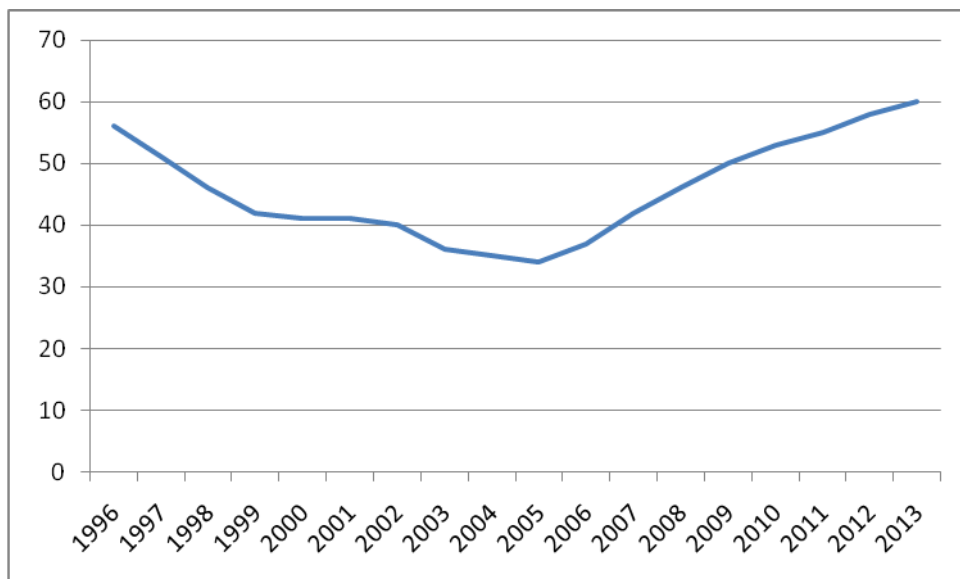
Graf 9: Vývoj CPI v Dánsku

Graf 10: Vývoj CPI v Maďarsku

Graf 11: Vývoj CPI v Polsku

Graf 12: Vývoj CPI na Slovensku

